

PRIN CEȚURILE INSOMNIEI

Până la momentul în care Irène de Terrenoir a pătruns în viața mea, zeei îmi dăruiseră un somn de bebeluș. De atunci însă, mă trezeam la două dimineața, fix la două, cu punctualitatea unui tren din timpul lui Mussolini. La început, încercasem orice ar fi putut să m-ajute să scap de această belea. Un pahar cu lapte, o raită pe la toaletă, lectura unei pagini sau poate chiar două dintr-o Biblie șterpelită Dumnezeu știe din ce hotel. Cu unicul efect de a mă face încă și mai nervos. Pilulele de culoare mocirloasă pe care mi le plasase amicul meu Hubert n-au avut mai mult succes. După câteva zile, m-am resemnat. Și am schimbat metoda. De cum deschideam ochii, o porneam la plimbare în toiul nopții. Rezultat neașteptat, am ajuns să resimt o intensă plăcere străbătând străzile și piețele pustii ale cartierului, luminate de o frântură de lună. Și să îl blestem pe trecătorul rătăcit sau pe tipul în pijama care își scotea câinele afară și cuteza să încalce solitudinea domeniului meu.

Itinerariul meu era trasat o dată pentru totdeauna, precum cel al paznicului unui parc sau al lampagiului. Îmi începeam preumblarea dând ocol parcului Josaphat până la strada Fontaine d'Amour, pe drept numită Fântâna Dragostei, care mă ducea până în dreptul casei lui Anne, logodnica mea, apoi prin fața apartamentului lui Federico, frizerul care îmi închiria un minuscul birou deasupra salonului său, după care o luam în sus spre Piața Binefăcătorilor unde mă lăsam să cad pe o bancă, sub

castanii maiestuoși care străjuiau fântâna monumentală. Acolo, adăstam să vină somnul, contemplând obloanele care acopereau farmacia lui Hubert și ferestrele întunecate ale apartamentului său situat deasupra laboratorului. În fine, legănat de liniștea locurilor, mă reîntorceam în pat ca să gust cu ușurare două-trei ceasuri de odihnă.

Afurisita de Irène! Nu făcusem imediat legătura între ea și necazurile mele cu somnul. În plus, am mai avut nevoie și de o grămadă de timp ca să-i descopăr adevăratul nume. Și încă și mai mult ca să pricep ce voia de la mine. Când mi-am dat seama că fusesem tras pe sfoară, era prea târziu. Tot ce îmi povestise până atunci, iar eu înghițisem la fel de cuminte cum luam siropul calmant al lui Hubert – părinții deportați, familia dispărută în lagăre, averea evaporată – toate acestea nu erau decât minciuni. Iar ancheta pe care mi-o încredințase, o înșelătorie. O perdea de fum. Nu-mi dădusem seama de nimic. Detectivul lui pește!

Irène își făcuse pentru prima dată apariția într-o dimineață la salonul de coafură al lui Federico, în vreme ce eu moțăiam în biroul meu de la etaj. «Telefon pentru tine, Michele!» zbercase Federico. Împărțeam același aparat așezat la intrarea în salon și aceeași linie. Era economic, de acord, dar încercați dumneavoastră să duceți o conversație confidențială într-o încăpere ticsită de babe flecare și cârâitoare care tac de cum ridic eu receptorul! Dar, având drept unic client o companie de asigurări care îmi plătea te miri ce, cum mi-aș fi putut eu oferi luxul unei linii separate?

Doamna care mă suna invocă numele de Celtic, compania care îmi asigura subzistența. Voce răgușită, accent de origine incertă, ton decis și sec. Un comisar al poporului, venit din cealaltă parte a cortinei de fier special spre a mă întâlni pe mine? Surpriză: am văzut intrând o jună, ale cărei plete lungi și buclate îi cădeau pe umeri cu o neglijență studiată. În timp ce se așeza pe fotoliu cu grația unui star, nu mi-am putut împiedica privirea să-i mângâie sânii puși în valoare de un bolero micuț și să-i apreciez năsul obraznic, împodobit cu o drăgălașă aluniță. O ușoară mișcare a capului a făcut să-i unduiască pletele. Ce chestie, nici comisarului poporului nu mai seamănă deloc cu clișeele propagandei americane!

Dintr-o singură privire a estimat capitalul social al agenției Van Loo și valoarea sa bursieră pe piața internațională. Nimic nu i-a scăpat, nici biroul meu amărât, nici impermeabilul pătat, nici ochii mei încercănați și nici expresia de surpriză iscată de apariția ei. Și toate acestea fără ca nimic s-o descurajeze.

– Domnul Van Loo?

Era vocea care îmi solicitase întâlnirea. Nu puteam să mă înșel.

– Domnul Tongerloo mi-a recomandat călduros serviciile dumneavoastră. Se pare că ați condus o anchetă foarte dificilă pentru compania sa.

Mi-am amintit de omul gras și chel care reprezenta compania Celtic în Congo belgian unde fusesem în misiune cu câțiva ani mai înainte¹.

– Tongerloo s-a reîntors în țară?

Când îl întâlnisem la Léopoldville, ghicisem că trecerea prin Africa reprezenta pentru el un adevărat calvar. Îl suporta cu speranța că-și va vedea sacrificiul răsplătit cu o avansare în organigrama companiei sale din Belgia.

– Nu. Trăiește tot la Léopoldville. Din păcate pentru el, șeful cel mare și-a plasat doi nepoți în posturile la care râvnea la Anvers.

Dădu din umeri și sfârși cu un oftat care îi înălță un pic partea de sus a boleroului:

– Năravurile bune de dinainte de război și-au revenit la normal. Numirea amicilor și promovarea pe canapea...

Imaginea unui detectiv, a clienței sale și a unei canapele m-a făcut să uit s-o întreb unde îl întâlnise pe Tongerloo.

– Aveți un pic de timp pentru mine?

Am mișcat de colo-colo câteva hârtii care zăceau pe birou de luni de zile (facturi neplătite și reclame).

– Dacă îmi dați un imbold, aș putea avea. Doar să duc la bun sfârșit două-trei dosare și aș putea să-mi fac timp.

Ușurarea pe care am citit-o în ochii ei a făcut să-mi bată mai vioi inima.

1 – În *Le Roi du Congo* (Rege în Congo), o anchetă precedentă a lui Van Loo. (n. aut.)

Ăsta era și scopul operației. Am avut nevoie de ceva timp ca să prîcep. Mult mai mult decît avea nevoie Anne, care se ivi în biroul meu imediat după plecarea lui Irène, abandonându-și clienta în plină operațiune de vopsit părul în mov.

– Cine era creatura?

Ca s-o potolesc, am fluturat cele trei bancnote pe care Irène de Terrenoir mi le înmînasese cu stăruință cu titlul de avans. Fără să izbutesc s-o înșeninez.

– Și parfumul ăsta ce e? Cadou de la un șeic arab?

Nu remarcasem dăra pe care o lăsase în urma ei. O aromă neobișnuită, cam picantă.

– ...care evocă dorințele lascive și perverse ale Orientului misterios, mârâi Anne, deschizând ambele părți ale ferestrei, înainte să coboare ca să salveze ce mai rămăsese din părul clientei.

Ceva mai târziu, așezat la terasa cafenelei din Piața Binefăcătorilor, i-am oferit lui Anne detaliile afacerii pe care mi-o încredințase Irène de Terrenoir. În timp ce mă asculta, își sorbea ceaiul cu înghițituri mici de parcă mi-ar fi disecat fiecare cuvîntel, pîndind minciunile pe care le-ar fi putut ascunde.

– Născută la Praga, într-o familie burgheză evreiască, familia Gutmeyer. Tată medic, mamă artistă. Părinții ei au înțeles prea târziu că evenimente cumplite riscau să-i răpună. Nemții au intrat în Praga în martie 1939, când încă nu se uscaser cerneala acordului de la München, care îl lega în scris pe Hitler să cruțe Cehoslovacia. Încă de la începutul vînaătorii de evrei, părinții i-au fost deportați, mai întîi în lagărul de la Terezin, apoi nu se mai știe unde, fără îndoială la Auschwitz. Oricum, aceștia au dispărut.

– Dar nu și apetisanta ta clientă pe care războiul nu pare s-o fi atins. Nu îndrăznesc să-mi imaginez micul sacrificiu pe care l-a acceptat atunci cînd un frumos arian a venit s-o aresteze...

– Anne, îmi este rușine pentru tine! Biata fată nu putea avea atunci mai mult de cincisprezece ani. A scăpat ca prin minune de soarta familiei sale. În momentul în care nemții au dat buzna în apartamentul ei, se afla în vizită la o prietenă ai cărei părinți cunoșteau un fermier în

Moravia, un om de încredere, care i-a oferit adăpost până la sosirea trupelor rusești.

– Și pe șeicul arab unde l-a întâlnit?

– Nu e arab. E francez. Un diplomat care s-a îndrăgostit de ea, a luat-o de soție și a dus-o la Paris.

– De unde ea și-a luat zborul spre Bruxelles cu economiile casei și cu bijuteriile de familie? Ghicesc urmarea. Soțul i-a dat de urmă, iar ea te plătește ca s-o ajuți să scape de el...

– Soțul ei, Charles-Henri de Terrenoir, e de trei luni la post la ambasada Franței în Belgia. Îl iubește și nu are de gând să-l părăsească.

Anne nu se dădu bătută.

– În basme, când eroina își găsește făt-frumosul, povestea se încheie. De ce să apeleze la cel mai talentat detectiv din regat după *happy end*? Cum te cunosc eu, ai să strici petrecerea și ai să transformi basmul în coșmar.

– E cam greu să te bucuri cu adevărat de o viață bună când ți-ai pierdut părinții în fumul lagărelor morții cu cinci ani în urmă. De la sfârșitul războiului, tot încearcă să dea de urmele lor. Înainte de a părăsi Praga, a hărțuit toate organismele care se ocupă de refugiați, Crucea Roșie, organizațiile evreiești. Soțul ei a tras toate sforile diplomatice, dar fără niciun rezultat. Soții Gutmeyer pur și simplu s-au evaporat, odată cu averea lor. Casa le-a fost jefuită de nemți. Tablouri, bijuterii, seif, totul a dispărut, conturile din bancă le-au fost confiscate. În afară de un cont din Elveția pe care tatăl și-a luat precauția să-l deschidă înainte de război.

– Uf! Onorariile tale sunt asigurate!

– Când Irène de Terrenoir s-a prezentat la bancă, la Basel, luna trecută, a avut surpriza să afle că respectivul cont tocmai fusese închis cu câteva zile mai înainte.

– Și cine este fericitul beneficiar al moștenirii?

– Documentul de retragere purta semnătura plină de curbe și de volute a tatălui ei.

– Păi, e o veste bună, nu? Contrar celor de care se temea, tatăl ei a supraviețuit.

– Fără să fi încercat să ia niciodată legătura cu ea?

– Poate că și el credea că întreaga sa familie fusese spulberată de Holocaust?

– Irène e convinsă că un escroc s-a dat drept tatăl ei.

– Tu vezi vreun bancher înmânând fonduri fără să verifice identitatea și actele unui om pe care toată lumea îl crede mort? Dacă băncile elvețiene încep să distribuie banii evreilor dispăruți în timpul războiului, nu le mai rămâne decât să tragă obloanele...

– Totul era în ordine. Potrivit documentului acestui abil falsificator, un pașaport eliberat de organizația internațională a refugaților, doctorul Gutmeyer este în viață. Locuiește la Bruxelles, în Piața Binefăcătorilor la numărul 29.

– La o sută de metri de aici? A! Ghicesc urmarea. Nu există niciun doctor la adresa asta?

– Nu există niciun doctor, într-adevăr. Doar un farmacist.

– Fir-ar să fie! Numărul 29... este adresa lui Hubert!

Câteva nopți mai târziu, după ce îmi încheiasem obișnuita mea raită prin cartier, tocmai eram gata să mă reîntorc acasă când am zărit o lumină timidă strecurându-se printre stinghiile oblonului farmaciei. Lumânare, lampă de birou, lanternă? *Nom di djosse!*² Cineva se furișase în locuința lui Hubert.

Să mă năpustesc asupra răufăcătorilor? Fără arme, fără să am nici măcar bâta rămasă în buzunarul impermeabilului? Cel mai cuminte era să le telefonez polițaiilor. Când eram gata să strecor moneda în fanta aparatului, m-am răzgândit. Mai bine era să-l avertizez în primul rând pe Hubert, cu siguranță cufundat într-un vis în care născocea un nou leac șarlatanesc menit să-mi readucă somnul. Spre marea mea surpriză, ridică receptorul de la primul apel.

– A, Hubert! Ești treaz? Te-au trezit hoții?

– Hoții? zberă el. Care hoți?

Să fi fost încă adormit?

2 – Echivalentul, în dialect bruxellez, al expresiei *Nom de Dieu*, devenită din înjurătură o exclamație de enervare fără conotație religioasă, un fel de *Fir-ar să fie!* (n. tr.).

– E lumină în laboratorul tău! Cineva încearcă să-ți jefuiască dulapul cu somnifere!

Reacția lui mă lăsă fără grai.

– Șterge-o, Michel! Vezi-ți de treburile tale!

Și poc! Trânti receptorul.

Cu aparatul în mână, șovăiam neștiind ce atitudine să adopt, când o camionetă întunecată, fără niciun semn de identificare, opri în fața casei lui. Hubert avea dreptate. Era cumva treaba mea? Curiozitatea se dovedi însă mai puternică. Nemișcat în umbra cabinei telefonice, am văzut ușa farmaciei deschizându-se, pe Hubert scoțând capul afară, apoi făcând un semn peste umăr. Două fantome scoaseră o ladă grea din laborator și o băgară, nu fără bătaie de cap, în partea din spate a vehiculului, care demară imediat. Înainte de a trage zăvorul la ușă, Hubert mai cercetă o dată piața ca să se asigure că nimeni nu îi remarcase manevrele. Apoi, liniștit, stinse luminile și urcă alăturându-se ca orice burghez micii sale familii.

În noaptea aceea, nu am mai izbutit să adorm. După ce am aruncat la gunoi medicamentele lui Hubert, mi-am preparat o cafea tare. A doua zi, l-am reîntâlnit la terasa noastră obișnuită.

– Pare să fie încă și mai obosit decât de obicei, spuse Hubert adresându-se cu ostentație lui Anne, care ridică din umeri, modul ei de a refuza orice responsabilitate.

Hubert se întoarse spre mine.

– Cine te plătește să-mi supraveghezi farmacia?

Era inutil să-i vorbesc despre hazard. Nu credea în așa ceva, după cum nu credea în existența lui Dumnezeu.

– Ce anchetă e asta, care te ține treaz toată noaptea?

Anne râse strâmb.

– «Désirs d'Orient», asta îi tulbură somnul!

– Cunoști cumva un anume Gutmeyer?

Își răsuci îndelung lingurița în ceașcă înainte să mormăie:

– Îmi pare rău, Michel. Numele ăsta nu îmi spune nimic.

Simțindu-l că șovăie, am stărui.

– Majoritatea evreilor veniți să se stabilească în Belgia de la sfârșitul războiului încoace și-au schimbat numele, reluă el. Numele de familie cu consonanță germanică au fost flamandizate, numele complicate au fost simplificate, sunetele z, w, y au fost șterse. Mulți au purtat un nume fals în timpul Ocupației. Alții au adoptat o nouă identitate, odată cu Eliberarea, pentru a șterge orice urmă a vieții lor precedente. Gutmeyer al tău, e cumva numele de origine, numele de împrumut, cel de dinainte de război sau noua sa identitate?

– Este numele sub care își exercita cândva profesia la Praga, unde era medic. Naziștii l-au dus în lagărul de la Terezin.

– Locul favorit de vilegiatură al intelectualilor evrei din Cehoslovacia începând din 1941...

– Potrivit spuselor fiicei, tatăl i-a murit într-un lagăr. Or, tocmai a reapărut la Bruxelles.

– La Bruxelles?

– La fel ca și tine. Ce-i de mirare?

– E o afurisit de mare diferență. După Eliberare, compatrioții mei polonezi au făcut totul pentru a evita să se reîntoarcă în țara lor, pe când cehii s-au grăbit să revină în blânda lor patrie, fiind siguri că, după oribila paranteză a războiului, viața își va relua cursul de mai înainte, fericită și lipsită de griji. Nu bănuiau că venirea comuniștilor la putere avea să dea peste cap ceea ce trecerea naziștilor lăsase intact. De când cu lovitura de la Praga, iată-i prinși în cursă ca șobolanii. Faptul că Gutmeyer ăsta al tău a izbutit să se strecoare pe sub Cortina de fier mă miră foarte mult.

– Ai să fii încă și mai surprins să afli unde anume s-a refugiat...

Am arătat cu degetul spre farmacia a cărei fațadă se zărea de cealaltă parte a pieții prin frunzișul castanilor.

– Conform pașaportului, locuiește în imobilul tău, împreună cu paralele pe care le-a recuperat-o la trecerea prin Elveția.

Văzând ce ochi mari a făcut Hubert, mi-a fost clar că nu economiile lui Gutmeyer le evacuase noaptea precedentă, într-o camionetă anonimă.

– Falsul doctor Gutmeyer cunoștea secretele celui alt, adevăratul, numărul contului acestuia, adresa băncii din Basel. Documentele sale erau atât de bine făcute încât au reușit să-l înșele pe bancher.

Hubert avu nevoie de ceva timp să digere informațiile astea. Cât să golesc eu două pahare de *gueuze grenadine*³:

– Nu știu mare lucru în legătură cu evreii cehi, însă cea mai bună prietenă a soției mele vine de la Praga. Una dintre puținele persoane care a avut flerul să aleagă calea exilului. În timpul săptămânii, Lily e chelneriță într-un restaurant. Duminică, Rebecca este cea care o servește la masă.

Se întoarse spre Anne.

– Veniți amândoi la noi la prânz, duminică viitoare. O veți întâlni. Cu puțin noroc, o fi făcut poate apel cândva la serviciile doctorului Gutmeyer, cine știe?

3 – Bere belgiană cu sirop de suc de rodie (*n. tr.*).